

10. Alesina A. Dollarization [Electronic resource] / A. Alesina, R. Barro // American Economic Review. – 2001. – Vol. 91, No. 2. – Mode of access: <http://post.economics.harvard.edu/faculty/alesina/papers/dollarization.pdf>.

11. Kaminsky G. The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance of Payments Problems [Electronic resource] / G. Kaminsky, C. Reinhart // American Economic Review. – 1999. – Vol. 89 (3). – Mode of access: <http://www.federalreserve.gov/pubs/ifdp/1996/544/ifdp544.pdf>.

12. Armas A. Financial Dollarization: The Policy Agenda / A. Armas, A. Ize, E. Levy-Yeyati. – Palgrave Macmillan, 2006. – 360 p.

Ключові слова: валютний курс, фінансова доларизація, реальна доларизація, депозитна доларизація, валютна криза, валютна політика, валютне заміщення.

Ключевые слова: валютный курс, финансовая долларизация, реальная долларизация, депозитная долларизация, валютный кризис, валютная политика, валютное замещение.

Key words: exchange rate, financial dollarization, real dollarization, deposit dollarization, currency crisis, monetary policy, currency substitution.

УДК 005.336.4:330.341.1

ЗНАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РЕСУРС ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Коюда В.О., к.е.н., професор, Харківський національний економічний університет

Костіна О.М., викладач, Харківський національний економічний університет

Коюда В. О., Костіна О. М. Знання як інноваційний ресурс економіки знань.

Висвітлені ключові моменти та особливості знань як інноваційного ресурсу при формуванні економіки знань (ЕЗ). Розглянута інноваційна економіка як економіка суспільства, заснованої на знаннях і сформовані основні її ознаки при наявності відповідних умов. На основі різнобічності поглядів вчених і фахівців щодо термінології наведена характеристика та відмінності традиційної, інформаційної, інноваційної, нової економіки, які взаємопов'язані й взаємозалежні і суттєво впливають на економіку знань. Узагальнені авторські підходи щодо компонентів знань: як продукту діяльності (база) людей, інструментарію систематизації та обробки згідно об'єкту й предмету дослідження і представлення у відповідній формі, що потребує перевірки й підтвердження для отримання результатів та перенесення їх у реальність для вирішення ситуаційно-конкретних завдань (задач) реальної дійсності у суспільстві. Згідно виділених спрямованостей та ознак виокремленні особливості прояву знань у процесі формування та становлення економіки знань стосовно: досягнення обґрунтованої (визначеної) мети; характерної ознаки сучасного суспільства; стану економіки країни; параметрів формування ЕЗ на основі їх природного характеру; інтелектуального капіталу як бази сталого розвитку; джерела зростання економіки знань; людського капіталу та його розвитку. Саме ЕЗ дозволяє задовольнити потреби особистості вищого рівня щодо саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення і т.п. Феномен економіки знань проявляється через низку якісних ознак як повноцінного товару і виробничого ресурсу щодо прискорення використання інновацій у високотехнологічних секторах та інформаційно-комунікаційних технологій. Економіка знань як інтегратор глобальної цивілізації має принципово новий формат через необмеженість знань і потреб (гострота та необхідність зменшується переходом на вищий рівень на основі використанні знань) та обмеженості ресурсів, що вимагає постійного вирішення виникаючих протиріч на основі удосконалення системи взаємовідносин у процесі формування, накопичення, оновлення та використання знань.

Коюда В. А., Костіна О. Н. Знання как инновационный ресурс экономики знаний.

Освещены ключевые аспекты и особенности экономики знаний (ЭЗ). Рассмотрена инновационная экономика как экономика общества, основанная на знаниях и сформированы основные ее признаки при наличии соответствующих условий. На основе разносторонних взглядов ученых и специалистов по терминологии представлена характеристика и отличия традиционной, информационной, новой экономики, которые взаимосвязаны и взаимозависимы и существенно влияют на экономику знаний. Обобщены авторские подходы к компонентам (составляющим) знаний: как продукта деятельности людей, инструментария систематизации и обработки в соответствии с объектом и предметом исследования, представление в соответствующей форме, что требует проверки и подтверждения для получения результатов и перенесения их в реальность для решения ситуационно-конкретных заданий (задач) реальной действительности в обществе. В соответствии с выделенными направленностями и признаками отфильтрованы особенности проявления знаний при формировании и становлении ЭЗ относительно: достижения намеченной цели; как характерного признака современного общества; состояния экономики страны; параметров формирования ЭЗ на основе их природного характера; интеллектуального капитала в

качестве базы устойчивого развития; источника роста ЭЗ; человеческого капитала и его развития. На основе ЭЗ удовлетворяются потребности личностей более высокого уровня для саморазвития, самореализации, самоусовершенствования и т.п. Феномен ЭЗ проявляется через ряд качественных признаков как полноценного товара и производственного ресурса для ускорения процесса использования инноваций для высокотехнологичных товаров и информационно-коммуникационных технологий. Экономика знаний как интегратор глобальной цивилизации имеет принципиально новый формат через неограниченность знаний и потребностей человека (которая уменьшается при переходе на более высокий уровень развития на основе ЭЗ) и ограниченность ресурсов. Это требует постоянного решения по возникающим противоречиям на основе усовершенствования системы взаимоотношений и взаимодействий в процессе формирования, накопления, обновления и использования знаний.

Koiuda V., Kostina O. Knowledge as a resource of innovative knowledge economy.

Highlights the key points and characteristics of knowledge as an innovative resource for formation of the knowledge economy (KE). The innovative economy is the economy of society, based on knowledge and its main features are formed in the presence of appropriate conditions. On the basis of versatility views of scientists and experts on terminology are the characteristics and differences between conventional, information, innovation, new economy, which are interrelated and interdependent and significant influence on the economy of knowledge. Generalized approaches to authoring components Knowledge as a product of activity (base) people, tools systematization and processing according to the object and subject of research and presentation in an appropriate form, which requires verification and validation for the results and transfer them into reality for situational-specific tasks (tasks) of reality in society. According to the selected orientation and characteristics distinguish features of knowledge in the formation and development of the knowledge economy on: achieving reasonable (defined) goal, the characteristic features of modern society, the state of the economy, the parameters of KE creation based on their natural character, intellectual capital as a basis for sustainable development, sources of growth in the knowledge economy, human capital and its development. That knowledge economy can meet the needs of the individual higher on self-development, self-improvement, etc. The phenomenon of the knowledge economy is manifested through a number of qualitative features as a valuable commodity and manufacturing resource for the acceleration of innovation in high-tech sectors and ICT. Knowledge economy as an integrator of global civilization is fundamentally new format through unlimited knowledge and needs (acuity and reduces the need to move to a higher level through the use of knowledge) and limited resources requires constant address emerging conflicts based on improving relations in the formation, accumulation, updating and use of knowledge.

Постановка проблеми. Всеохоплюваність та інтенсивність переходу сучасної цивілізації від індустріального до постіндустріального (або суспільства знань) суспільства пов'язано насамперед із формуванням економіки знань. На основі критичного осмислення щодо визначальності галузі високих технологій для розвитку теорій управління знаннями вкрай значущим стала потреба у розвитку організаційно-економічних підходів до знанневих теорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах П. Друкера, Д. Белла, Е. Масуди та Е. Тоффлера висвітлено феномен знання як головної виробничої сили та відмінність цього процесу при формуванні постіндустріального суспільства. Необхідність адаптації до реальної життєдіяльності суспільства знань в Україні потребує саме переосмислення подій та перехід до побудови цього суспільства. Серед робіт монографічного дослідження щодо управління знань слід відмітити українських науковців і фахівців: В. Геєць, А. Гальчинський, Б. Кваснюк, В. Семіноженко, Л. Федулова та інш., а також російських – В. Іноземцов, Б. Мільнер, В. Макаров, Г. Клейнер та інш., де висвітлені основні засади управління знаннями. Разом з цим, різнобічність поглядів та неоднозначність підходів до питань економіки знань потребує уточнення й доопрацювання щодо понятійного апарату, змісту, характеристики процесу створення, залучення та використання знань, що і обумовило мету дослідження.

Мета статті – це дослідження на основі системно-комплексного підходу до знань як фундаменту економіки знань, головного інноваційного ресурсу та інтегратору цивілізації на сучасному етапі розвитку економіки.

Викладення основного матеріалу. Інноваційна економіка – це економіка суспільства, заснована на знаннях, інноваціях, на доброзичливому сприйнятті нових ідей, систем і технологій, на готовності їх практичної реалізації в різних сферах людської діяльності [34]. В інноваційній економіці особлива роль надається знанням та інноваціям, перш за все, науковим знанням під впливом яких (наукових і техніко-технологічних знань) традиційні сфери матеріального виробництва трансформуються (чи перебудовуються) і радикально змінюють свою техніко-технологічну основу [32, 36, 37], бо виробництво, що не спирається на нові знання як бази в інноваційній економіці опиняється нежиттєздатним та обмеженим. На основі дослідження літературних джерел [4, 13, 23, 27, 28, 30, 32, 34-37] було сформовані основні ознаки інноваційної економіки при умові, що у суспільстві є наступне: можна отримати необхідну інформацію про нові або відомі знання, інновації (нові технології чи процеси, щодо матеріалів, устаткування, організації і управління виробництвом і т.п.) особистості, групі осіб, підприємству в будь-якій точці країни і у будь-який час; проводяться, формуються і доступні сучасні інформаційні технології будь-якому індивідуумові, групі осіб і організаціям, що забезпечують здійснення інноваційних процесів та інноваційної діяльності на усіх рівнях; наявність розвинених інфраструктур для створення національних інформаційних ресурсів (в т.ч. по

регіонах) в обсязі, необхідному для підтримки постійного науково-техніко-технологічного й інноваційного розвитку; здійснюється процес прискореної автоматизації і комп'ютеризації всіх сфер і галузей виробництва й управління; відбуваються радикальні зміни соціальних структур, наслідком яких є розширення й активізація інноваційної діяльності у різних сферах діяльності людини; доброзичливість щодо сприйняття нових ідей, знання й технології; готовність до створення і впровадження в широку практику в необхідний час інновацій різного функціонального призначення на усіх рівнях (наука-освіта-виробництво-бізнес-влада); розвинені інноваційні інфраструктури, здатні оперативної і гнучко реалізувати необхідні в даний момент часу інновації, засновані на високих виробничих технологіях, що дає можливість розширити (чи активізувати) інноваційну діяльність; чітко налагоджена гнучка система випереджаючої підготовки і перепідготовки кадрів-професіоналів в інноваційній, науково-технологічній сферах діяльності, що ефективно реалізують комплексні проекти відновлення та сталого розвитку вітчизняних виробництв і територій; можливість створення і оперативне впровадження в практику інновацій різного функціонального призначення; потенційна можливість використання, залучення інвестиційних ресурсів внутрішніх і зовнішніх інвесторів (чи кредиторів) при ефективній координації й регулювання цього процесу в країні та регіонах при безпосередній участі держави у цих процесах.

Таблиця 1 - Відмінності типів економіки

Тип економіки	Характерні риси	Відмінності
Традиційна економіка	Економічні проблеми суспільства вирішуються головним чином на основі патріархальних, напівфеодальних ієрархічних зв'язків між людьми; звичай визначають широке використання обмежених природних та інш. ресурсів; технічний прогрес і впровадження новацій досить обмежені	Основними ресурсами є земля (сировина) та енергія, які в процесі використання зменшуються; видобуток і переробка – це основний спосіб виробництва; переважають трудо- та капіталоемні технології
Інформаційна економіка	Високий ступінь залежності економіки від інформації; широке застосування інформаційних технологій (ІТ) у бізнес-практиці; зростання значущості ІТ як індустрії для економіки; значне збільшення інформаційної складової у собівартості продукції (робіт, послуг); перетворення інформаційних продуктів у товар	Комп'ютеризація та автоматизація бізнес-процесів; збільшення обсягів та прискорення обробки і передачі бізнес-інформації
Інноваційна економіка	Проривні (чи радикальні) інновації становлять найбільшу частку у структурі інновацій; стабільне зростання частки наукоємного сектора виробництва, зокрема у доданій вартості зайнятості; зниження матеріало- та енергоємності виробництва завдяки активному впровадженню інновацій; економічна та соціальна ефективність досягнуті за рахунок техніко-технологічних чинників; ціле-спрямованість відтворювального процесу на досягнення ефективності	Результативний інноваційний процес; розвиток економічних процесів, що визначають спрямованість позитивних змін завдяки освоєнню більш досконалих технологій; залучення в обіг принципово нових видів ресурсів, нових технологічних процесів та нових видів продукції
Нова економіка	Феномен «високотехнологічних компаній» щодо використання Інтернет як основного економічного ресурсу; глобальний кластер економіки, що виробляє програмне забезпечення і постачає технології для інших напрямів; набір електронних практик, які інструментально засновані на Інтернеті і спрямовані на створення нових моделей господарювання тощо	Ядром нового типу економіки є перетворення інформаційних продуктів і послуг в об'єкти виробництва і споживання і вони є повноцінним товаром
Економіка знань	Створює, використовує та розповсюджує знання для забезпечення зростання конкурентоспроможності та конкурентних переваг на усіх рівнях; усі сфери матеріального й нематеріального виробництва, виробничі й соціальні відносини розвиваються та удосконалюються на основі динамічного прирощення, накопичення, оновлення й використання знань	Збільшується питома вага високотехнологічного сектору у структурі суспільного виробництва; у складі виробленої продукції зростає частка доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової; змінюється характер людської праці на користь творчої та інтелектуальної діяльності

На думку автора [27], інноваційна економіка – це економіка, що базується на застосуванні знань у тій сфері чи в такий спосіб, у якій вони раніше не застосовувалися. Відкритість інноваційної економіки стимулює зростання обсягу інвестицій в науку, яка стає важливою складовою економіки нового типу – економіки знань. Характерно, що процес радикальних соціально-економічних трансформацій та перехід до нового етапу еволюції глобальної економічної системи, а саме формування економіки знань – це кінець ХХ і початок ХХІ століття. Існує суттєва відмінність між інформаційним суспільством і суспільством знань.

Інформація за своєю суттю є не структурованою, хаотичною і натомість знання – це: форма існування й систематизація результатів пізнавально-творчої діяльності людини; інформація на найвищому рівні організації. Систематизовані й чітко окреслені знання є предметними чи меж предметними і стосуються певної сфери діяльності. Використання знань, отриманих у процесі пізнання на основі системно-комплексного підходу, можливо навіть на стику кількох областей науки (наприклад, економіка і соціологія, економіка і технологія тощо), призведе до синергічного ефекту, коли їх взаємодія істотно перевершує ефект кожного окремого компонента.

Слід відмітити, що однією з проблем, з якими стикаються дослідники, є відсутність узагальненого підходу щодо термінологічних аспектів. В літературі використовуються різні варіанти термінології: економіка знань, нова економіка, інформаційна економіка, інформаційне суспільство, постіндустріальне суспільство, суспільство мережевого інтелекту, глобальне суспільство, цифрове суспільство тощо. У роботах [1, 4, 11, 30, 32, 37] наведено відмінності між основними категоріями, що мають безпосереднє відношення до економіки знань (табл. 1), які уточнені та доопрацьовані щодо їх послідовності формування й наповнення у процесі пізнання та розвитку особистості.

Термін «економіка знань» був введений до наукового лексикону австрійським вченим Ф. Махлупом у 1962 р. для позначення сукупності високотехнологічних секторів народного господарства. Для поглиблення розуміння сутності економіки знань слід розглянути дослідження теоретиків та фахівців постіндустріального суспільства, де висвітлювалося: зростання ролі знань; масштаб набуття і використання знань; формування потенціалу соціально-економічного розвитку суспільства як бази економіки знань. Дослідження підходів авторів щодо сутності, змісту й характеристики знань, як різнобічного та визначального фактору-передумови формування економіки знань дозволило виокремити основні ключові моменти (табл. 2) процесу створення, отримання, придбання, накопичення та розповсюдження знань для вирішення задач реальної дійсності (13 робіт).

Таблиця 2 - Сутність та зміст знання як компонентів згідно розглянутих авторських визначень

№ з/п	Назва	Характеристика
1	База щодо знань	Добути (факти, дані) у дослідженні [2, 9, 31] продукт діяльності людей [2, 16]; придбані у індивідуальному досвіді [2, 19]; інформація, яка визнана соціальними суб'єктами та суспільством в цілому [2, 7]; сукупність отриманих, придбаних та накопичених даних, уявлень будь-чого [2, 19]
2	Методи, засоби, прийоми обробки	Систематизація [2], результат [2, 3]; упорядкована за відповідними методами [2, 7]; результат структурування реальності [1, 2]
3	Процес	Процес створення ідей [2, 15]; засвоєння уявлення як спадок попередніх поколінь [2, 9]; опрацьована інформація [2, 5]; процес, який ідеально відображає...[2, 15]; отриманих, придбаних і накопичених у процесі пізнання [2, 19]
4	Об'єкт і предмет дослідження	Цілеспрямовано та ідеально відображають об'єктивну реальність [2, 15]; про об'єктивну та суб'єктивну дійсність [2, 9]; основні закономірності предметної області [2, 5]; ідеальне відтворення об'єктивних закономірних зв'язків практично перетворення об'єктивного світу [2, 16]; адекватне відображення у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, теорій, суджень [6]; поняття та уявлення про суб'єктивну і об'єктивну дійсність [2, 9]. Процес конструкції перенесено на зовнішню реальність [1, 2]
5	Форми наведення	Язикова система [2, 3, 15]; ідеальне відтворення у мовній формі [2, 16]
6	Перевірка й підтвердження	Перевірено практикою результат дійсності та відображення у свідомості людей [20]; перевірено практикою та логікою результат процесу пізнання та відображення у свідомості людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій [6]; отримані, накопичені у результаті пізнання, досвіду у процесі життя [2, 19]
7	Методи (інструментарій) досягнення результатів	Пізнання діяльності [2, 3]; процес пізнання та здобуття знань [2, 31]; продукт діяльності [2, 16]; форми діяльності [2, 15]
8	Перенесення на зовнішню реальність	Розвиток інтелекту як процес конструкції зроблений суб'єктами і перенесені на зовнішню реальність [2, 25]; для подальшого розповсюдження [2, 24]; зазвичай реалізуються у діяльності [2, 19]
9	Дозволяють вирішувати	Конкретні виробничі, наукові та інш. задачі, а також стратегії прийняття рішень [2, 5] у цій області (стратегічні задачі)

Розглянуті підходи вміщують значущість знань, як необхідного елементу і передумови практичного й реального відношення до дійсності та перенесення їх на зовнішню реальність (рис. 1) і це у сукупності забезпечує розвиток інтелекту особистості (процес конструкції зроблений суб'єктами).

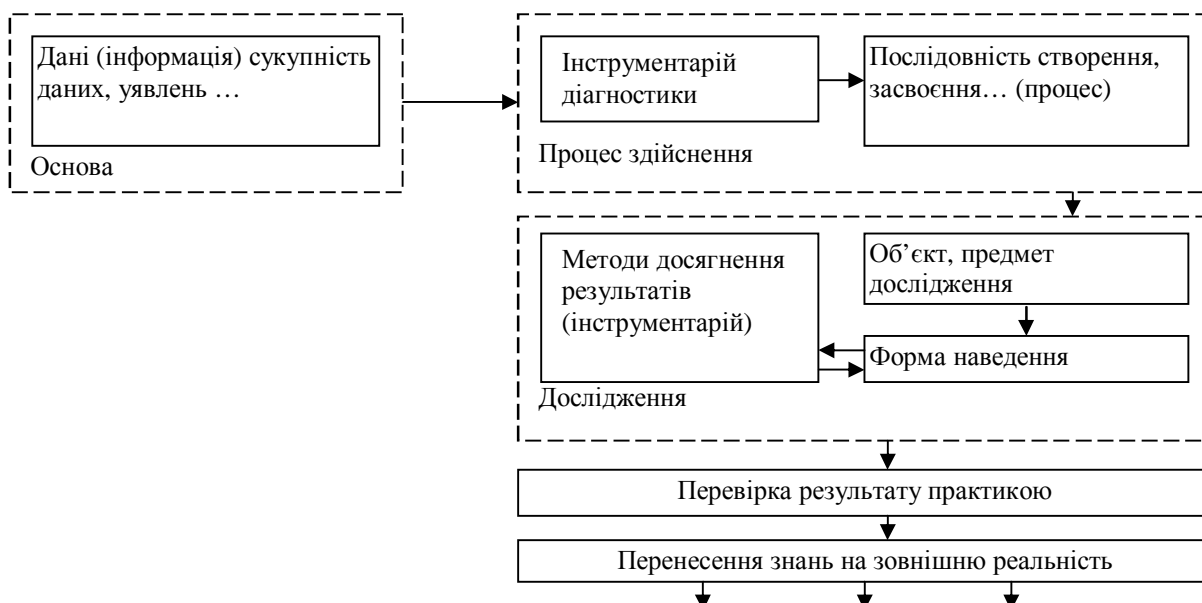

Рис. 1. Формування та використання знань

Від обміну інформацією й знаннями починає безпосередньо залежати вся система існування соціуму [33] та подальшого його розвитку. В табл. 3 відображено значущість, сутність та необхідність знання як визначального джерела й фактору сталого розвитку суспільства й особистості на сучасному етапі згідно розглянутих авторських точок зору.

Таблиця 3 - Особливості знань у процесі формування економіки знань

№ з/п	Спрямованість, ознака	Особливості
1	2	3
1	Реалізація інно-ваційного шляху [1, 35]	Через накопичення та використання знань
2	Стійке економічне зростання [18]	Зміна структури випуску під впливом попиту та ростом частки інвестицій у людський капітал (інновації)
3	Постіндустріальна цивілізація [33]	Основа – знання. Від обміну інформацією та знаннями залежить вся система існування соціуму й розвиток
4	Концепція інформаційного суспільства [1, 14]	Значення інформації як головного економічного ресурсу. Інформація й знання (І й З) – основні джерела продуктивності. Розвиток І й З – економіки знань, де мережеві структури витісняють звичні форми особистої та речової залежності
5	Поширення концепції [10]	Знання – це вихідний пункт і кінцевий результат цивілізаційного процесу, головний інноваційний ресурс і генератор глобальної цивілізації
6	Характерна ознака сучасного суспільства [29]	Безпосереднє втілення та поширеності знань у більшості суспільних благ
7	Економіка знань як стан економіки певної країни [34]	Знання не лише входять до складу будь-якого товару, але і саме знання – це повноцінний товар
8	Головна ознака економіки знань (ЕЗ) [8]	Це, де матеріалізація (нематеріальні послуги) і зниження частки матеріальних благ, що пов'язано із зміною запитів споживачів. Економіка знань приносить зміни у виробництво і споживання. Домінуючими стають потреби вищого рівня, які вимагають активного споживання знань. Знання – це фактор виробництва і продукту
9	Виокремлено параметри формування економіки знань [27]	Ці параметри щодо 1) прискорення темпів створення й знецінення знань; 2) зростання швидкості вироблення інновацій; 3) збільшення нематеріальних активів у ВВП; 4) технологічної революції в інструментах знання, що інтенсифікує творчу взаємодію
10	Природний характер економіки знань [4]	Ключові фактори її розвитку: знання; інтелектуальна власність; інтелектуальна здібність людини. Системні елементи економіки знань: 1) освіта; 2) інноваційні системи; 3) інститути ЕЗ; 4) інформаційна інфраструктура
11	ЕЗ та інтелектуальний капітал для сталого розвитку [21, 22]	Підкреслюється значення університетів, яким належить вирішувати проблеми новітніх технологій і забезпечувати національні потреби та інтереси розвитку суспільства

Продовження табл. 3

1	2	3
12	Формування економіки знань [27]	Це пов'язують із: 1) збільшенням інтелектуальної складової ціни продукції; 2) зменшенням частки вартості матеріальних ресурсів; 3) результатами, тобто зростання ролі інтелектуально-творчої праці науковців, конструкторів, програмістів тощо
13	Джерелом зростання економіки знань [11]	Це: 1) спеціалізовані (наукові) знання; 2) повсякденні знання; 3) результат використання знань, а саме активізація процесів накопичення й використання знань, що стимулює зміцнення та зростання конкурентоспроможності
14	Аналіз впливу на формування ЕЗ [12] й людського капіталу [28]	Головний виробничий ресурс – це обдарованість, здібності та знання особистості. Основою її формування – це інвестиції у розвиток людського капіталу; освіта – наука – науково-технічні розробки – охорона праці тощо

Аналіз наведених вище думок щодо сутності феномену економіки знань дозволяє виділити низку якісних ознак, серед яких: 1. Вирішальна роль знання у системі виробництва, знання стає повноцінним товаром, головним виробничим ресурсом, вирішальним фактором формування доданої вартості; 2. Інноваційність економіки знань проявляється у зростанні швидкості та інтенсивності інновацій, через які знання стає рушійною силою економічного зростання та соціокультурного розвитку суспільства; 3. Розвиток високотехнологічних секторів виробництва та інформаційно-комунікаційних технологій (внаслідок чого знання стають значно доступнішими, полегшується процес їхнього обміну, накопичення й використання та дифузії).

Накопичення й використання знань як фундаменту формування й розвитку економіки знань (рис. 2) і характерні ознаки сучасного суспільства (рис. 3) свідчать про вирішальну значущість цього для соціально-економічного розвитку особистості, суспільства, країни та економіки в цілому.

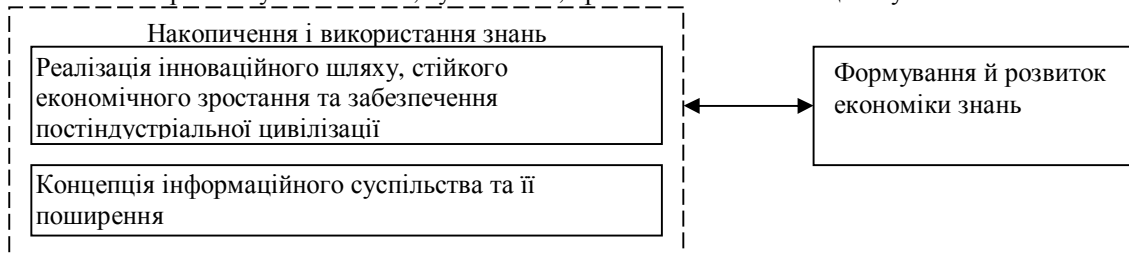

Рис. 2. Знання як головний інноваційний ресурс та інтегратор глобальної цивілізації

Зміна потреб у період нового економічного утворення, яким є економіка знань, є однією з її принципових ознак. Як було вже зазначено, задоволенням матеріальних потреб займалися економічні системи попередніх рівнів. Економіка знань покликана задовольняти потреби особистості вищого рівня щодо: 1) самореалізації; 2) саморозвитку; 3) самовдосконалення; 4) духовного зростання особистості і т. ін. Зрозуміло, що за таких умов змінюються і чинники, які впливали на мотивацію людини щодо праці. Якщо раніше головними мотивами були суто економічні (матеріальні вигоди), то в майбутньому поряд із ними все відчутнішу роль гратимуть так звані «ідейні» мотиви. Кожна особистість має ідеї, принципи, інш. ідеальні конструкції, які б вона бажала втілити у життя. Якщо їй дати це зробити, то вона досягне максимум ефекту та самореалізації [17, 28, 30, 32, 34-36].

Економіка, що розбудовується на знаннях має принципово новий формат. В результаті того, що знання, інформація, ідеї є ресурсами, фактично, необмеженими, через можливість їх постійного продукування, головне протиріччя економіки про обмеженість ресурсів і необмеженість потреб набуватиме нового сенсу. Дане протиріччя навіть частково зніматиметься через: 1) необмеженість знань і це дає можливість виходу на новий рівень у використанні інших ресурсів і змогу зробити їх необмеженими або знайти їм заміники; 2) потреби дійсно є необмеженими, але з переходом на вищий рівень, гострота необхідності їх людині спадає. І, як наслідок усього цього, конкурентні відносини в економіці все більше потребуватимуть заміни на партнерські.

Необхідний новий підхід до економіки, який на відміну від попередніх підходів, з акцентом на комбінації капіталу і праці в руслі трудової теорії вартості, розглядав би інформацію та знання як вирішальні параметри постіндустріального суспільства, подібно до того, як праця і капітал розглядалися в якості «вирішальних параметрів індустріального суспільства» [17, 32, 34-37 та інш.]. Сьогодні це використовується для визначення такого типу економіки, в якому інформація перетворилась на основний виробничий ресурс, а знання й компетенції – це ключові фактори соціально-економічного зростання [26]. Процес побудови економіки знань тісно переплетений із глобалізацією світової економіки. Знання є найбільш автономним, портативним і швидко доступним фактором виробництва, що передбачає їх глобальний аспект. Вони (знання) не можуть бути прив'язаними до одного місця, а з розвитком мережі

Internet та інших засобів комунікації легко передаються, розповсюджуються й споживаються в будь-якому куточку земної кулі. Завдяки цьому, потенційно, при виході на рівень економіки знань всіх країн, їх загальний економічний розвиток повинен вирівнятись, а конкуренція набуває нових якісних рис і властивостей.

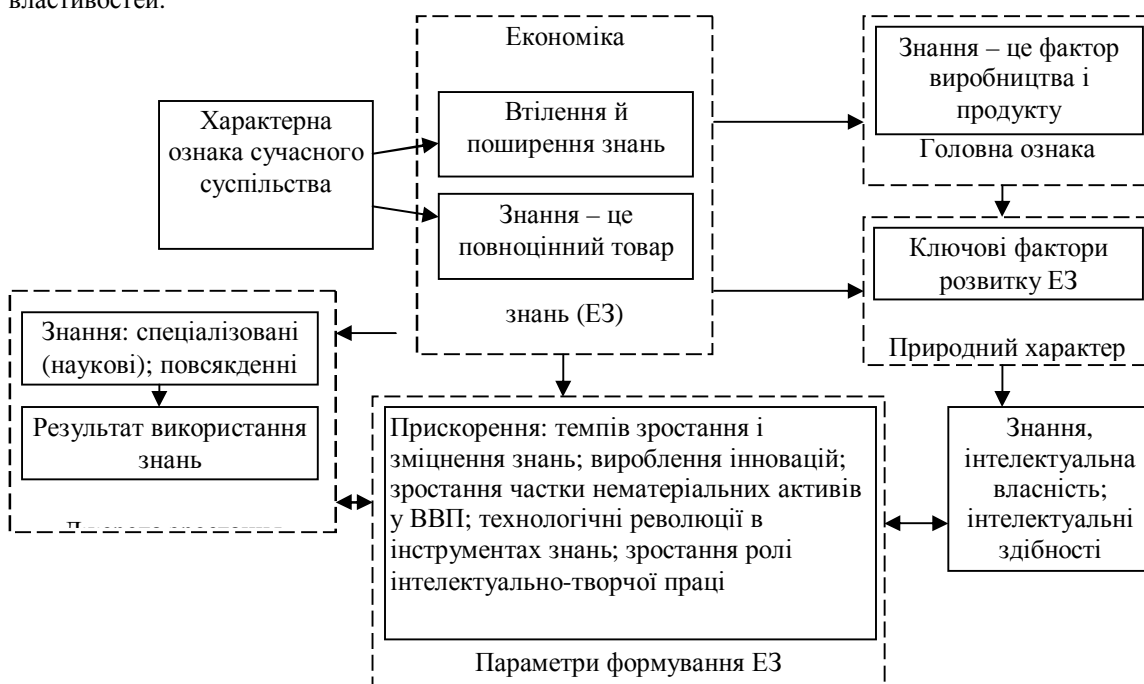

Рис. 3. Формування і розвиток економіки знань

Висновки: Економіка знань – це економіка, яка створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого зростання, конкурентоспроможності й набуття конкурентних переваг. У такій економіці знання збагачують усі галузі, всі сектори і всіх учасників економічного процесу, де не тільки використовуються знання в різноманітній формі, але й створює їх у вигляді науково-технічної та високотехнологічної продукції, висококваліфікованих послуг, освіти тощо. Експерти Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) визначають галузі економіки, засновані на знаннях, як галузі, що прямо пов'язані з виробництвом, розподілом і використанням знань та інформації [17, 23]. Отже, сьогодні до економіки знань у найширшому сенсі відносять три основні сфери: НДДКР та інновації (1), освіту і навчання, що сприяють формуванню людського капіталу (2), а також інформаційно-комунікаційні технології (3). Саме на межі конкуренції та гіперконкуренції необхідно обґрунтувати стратегії успішного розвитку на основі знань. І тому комплексний аналіз і вивчення факторів позитивного й негативного впливу на формування економіки знань є наступним етапом дослідження, що і буде розглянуто у наступній статті.

Список використаних джерел:

1. Баранчев В.П. Управление знаниями в инновационной сфере: ученик / В.П. Баранчев. – М.: ООО «Благовест-В», 2007. – 272 с.
2. Большева О. Построение системы управления знаниями на предприятии: учебное пособие / О. Большева, М. Левашов, В. Давыдов, О. Горкин, Ж. Пиаже, О. Грицанов, А. Спиркин, П. Копнин, I Блауберг, В. Кохановский, Т. Гаврилова, В. Немчинов, В. Лабоцкий, В. Дресвянников. – М.: КНОРУС, 2006. – 344 с.
3. Блауберг И.В. [Системный подход / И.В. Блауберг, В.Н. Садовский, Э.Г. Юдин. – М.: Мысль, 2001. – 365 с.](#)
4. Воронина Л.А. Научно-инновационные сети России: опыт, проблемы, перспективы / Л.А. Воронина, С.В. Ратнер. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 254 с.
5. Гаврилова Т.А. Извлечение и структурирование знаний для экспертных систем / Т.А. Гаврилова, К.Р. Червинская. – М.: Радио и связь, 1992. – 200 с.
6. Горкин А.П. Российская педагогическая энциклопедия / А.П. Горкин – М.: Научное издательство «Большая Российская энциклопедия», 1993. – 385 с.
7. Грицанов А.А. Новейший философский словарь / А.А. Грицанов. – М.: Книжный дом, 2006. – 384 с.
8. Гузар У.С. Економіка знань та її перспективи для України / У.С. Гузар // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 27-35.
9. Давыдов В.В. Концепция гуманизации российского начального образования (необходимость и возможность создания целостной системы развивающего начального образования) / В.В. Давыдов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.experiment.lv/rus/biblio/vestnik_7/v7_dav_koncepc.htm.
10. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке. Пер с англ. / П. Друкер. – М.: ИД «Вильямс», 2000. – 272 с.
11. Економіка знань – модернізаційний проект України / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 544 с.

12. Золотухина А.В. Проблемы инновационного и устойчивого развития регионов / А.В. Золотухина. – М.: КРАСАНДР, 2010. – 240 с.
13. Калужнова Н.Я. Конкурентоспособность российских регионов в условиях глобализации / Н.Я. Калужнова. – М.: Теис, 2004. – С.98-102
14. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: Логос, 2000. – 246 с.
15. Копнин П.В. Философия науки. Хрестоматия / П.В. Копнин. – М.: Наука, 2005. – 382 с.
16. Кохановский В.П. Философия и методология науки / В.П. Кохановский. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 433 с.
17. К обществу знания. Всемирный доклад ЮНЕСКО. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unesco.kz/cgi-bin/library?e=d-000-00---0ATACI--00-0-0--0prompt-10---4-----0-01--1-ru-50---20-about---00031-001-1-0utfZz-8-00&cl=CL2.5&d=HASH016559b02483ce8d92af671c.4 >2>
18. Костюк В.А. Організаційно-економічні засади формування інтелектуального капіталу в економіці знань / В.А. Костюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 34-38.
19. Лабоцкий В.В. Управление знаниями (технологии, методы и средства представления, извлечения и измерения знаний) / В.В. Лабоцкий. – Минск: Соврем. шк., 2006. – 392 с.
20. Левашов Н. Последнее обращение к человечеству / Н. Левашов. – М.: Русский терем, 1997. – 336 с.
21. Мельник С. Економіка знань: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні / С. Мельник // Вища школа - 2009. – № 10. – С. 14-25.
22. Мельник Л. Формування економіки знань, або принципи організації майбутнього / Л. Мельник // Вісник Національної Академії Наук України. – 2010. – № 6. – С. 19-28.
23. Наука України у світовому інформаційному просторі: [збірник] / [ред. кол.: Я.С. Яцків, О.М. Гузь, Б.А. Малицький [та ін.]]; НАН Укр., Вип. 2. – К.: Основа, 2009. – 113 с.
24. Немчинов В.С. Избр. произв. Т.3. / В.С. Немчинов. – М.: Наука, 1967. – 490 с.
25. Пиаже Ж. О природе креативности / Ж. Пиаже // Вестник МГУ. – 1996. – Серия 14. – С. 23-25.
26. Пономаренко В.С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні: монографія / В.С. Пономаренко – Х.: ВД «Інжек», 2011. – 304 с.
27. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
28. Регіональна інноваційна система: теорія і практика Монографія / Під науковою редакцією докт. екон. наук, професора В.С. Пономаренка. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 544 с.
29. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знаниями, или История будущего // Новая индустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В.Л. Инземцева. – М.: Academia, 1999. – С. 337-371.
30. Семиноженко В.П. Інноваційна політика України як національний проект // Економіка знань: виклик глобалізації та Україна: Монографія / Під заг. Ред. А.П. Гальчинського, С.В. Львовичкіна, В.П. Семиноженка. – К.: Фенікс, 2004. – 168 с.
31. Спиркин А.Г. Философия: Учебник для технических вузов / А.Г. Спиркин. – М.: Гардарики, 2005. – 176 с.
32. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: В 3 т. / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженко, чл.-кор. НАН України Б.Є.; Т. 1: Економіка знань – модернізацій ний проект України / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 544 с.; Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженко, чл.-кор. НАН України Б.Є. – К.: Фенікс, 2007. – 564 с.; Т. 3: Конкурентоспроможність української економіки / За ред. Акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.
33. Тоффлер Э. Новая технократическая волна на Западе / Э. Тоффлер. – М.: Прогресс, 1986. – 398 с.
34. Управление знаниями в инновационной экономике: Учебник / Под ред. Б.З. Мильнера. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – 599 с.
35. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: «Основа», 2006. – 592 с.
36. Федулова Л.І. Державна політика розбудови економіки знань: особливості реалізації антикризової стратегії / Л.І. Федулова // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 3-17.
37. Федулова Л. І. Особливості економіки знань на сучасній фазі розвитку суспільства: теорія і практика розбудови в Україні / Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 73-86.

Ключові слова: виробнича сила, інтегратор цивілізації, компоненти знань, особливості прояву знань, якісні ознаки знань, задоволення потреб особистості

Ключевые слова: производственная сила, интегратор цивилизации, компоненты знаний, особенности проявления знаний, качественные признаки знаний, удовлетворение потребностей личности.

Keywords: manufacturing strength, integrator of civilization, components of knowledge, features manifestation of knowledge, qualitative characteristics of knowledge, meeting the needs of the individual.